

Bruselj, 16. julij 2026
(OR. en)

12037/26

POLCOM 279
SPG 5

SPREMNI DOPIS

Pošiljatelj:	za generalno sekretarko Evropske komisije: direktorica Martine DEPREZ
Datum prejema:	16. julij 2026
Prejemnik:	Thérèse BLANCHET, generalna sekretarka Sveta Evropske unije
Št. dok. Kom.:	JOIN(2026) 16 final
Zadeva:	SKUPNO POROČILO EVROPSKEMU PARLAMENTU IN SVETU o splošni shemi preferencialov za obdobje 2023–2025

Delegacije prejmejo priloženi dokument JOIN(2026) 16 final.

Priloga: JOIN(2026) 16 final

EVROPSKA
KOMISIJA

VISOKI PREDSTAVNIK
UNIJE ZA ZUNANJE
ZADEVE IN
VARNOSTNO POLITIKO

Bruselj, 16.7.2026
JOIN(2026) 16 final

SKUPNO POROČILO EVROPSKEMU PARLAMENTU IN SVETU

o splošni shemi preferencialov za obdobje 2023–2025

{SWD(2026) 184 final} - {SWD(2026) 185 final} - {SWD(2026) 186 final} -
{SWD(2026) 187 final} - {SWD(2026) 188 final} - {SWD(2026) 189 final} -
{SWD(2026) 190 final} - {SWD(2026) 191 final} - {SWD(2026) 192 final}

1. UVOD IN POUDARKI

Splošna shema preferencialov (GSP) je ključno orodje, s katerim Evropska unija (EU) podpira države z nizkim in nižjim srednjim dohodkom pri njihovih prizadevanjih za zmanjševanje revščine, gospodarsko rast in trajnostni razvoj. EU takim državam enostransko zagotavlja preferencialni dostop do trga EU z odpravo ali znižanjem uvoznih tarif; najmanj razvite države imajo koristi od dajatev in kvot prostega dostopa. Za spodbujanje trajnostnosti se od držav upravičenk do GSP zahteva, da izvajajo svoje zaveze glede posebnih mednarodnih konvencij in sporazumov o človekovih pravicah, pravicah delavcev, okolju in podnebjju ter dobrem upravljanju v zvezi z nadzorom nad drogami in preprečevanjem korupcije.

Redno spremljanje in poročanje sta del izvajanja GSP, kot je določeno v uredbi o GSP¹. Tako kot prejšnjo izdajo² sta tudi to peto poročilo³ Evropskemu parlamentu in Svetu o izvajanju GSP skupaj sprejela Evropska komisija (Komisija) in visoka predstavnica, saj je shema GSP pomembna tudi z vidika širše zunanje politike EU in njenega zunanjega delovanja. To je zadnje poročilo v okviru veljavne uredbe o GSP. Pomenilo bo prehod na novo uredbo o GSP, v kateri bodo od 1. januarja 2027 med drugim okrepljene zahteve glede trajnostnosti in preglednosti.

To poročilo zajema izvajanje in učinek sheme GSP v obdobju 2023–2025 (v nadaljnjem besedilu: obdobje poročanja) z njenimi tremi režimi: (1) standardni GSP za države z nizkim in nižjim srednjim dohodkom⁴; (2) posebni spodbujevalni režim za trajnostni razvoj in dobro upravljanje (GSP+), ki je na voljo tistim državam upravičenkam do standardnega GSP, ki prevzamejo nadaljnje zaveze glede trajnostnosti⁵, in (3) režim „Vse razen orožja“ (EBA), ki je namenjen najmanj razvitim državam. Letos je 25. obletnica instrumenta EBA EU.

Trenutno je do GSP EU upravičenih 65 držav v razvoju, od katerih je 44 najmanj razvitih držav. To ustreza več kot 3 milijardam ljudi po vsem svetu, od katerih jih več kot milijarda živi v najmanj razvitih državah. Leta 2024 so države upravičenke do GSP s preferencialnimi tarifami ustvarile prihranke, ki so bili ocenjeni na 5 milijard EUR, pri čemer so države upravičenke do EBA prispevale več kot 3 milijarde EUR od tega skupnega zneska.

Največje države upravičenke do sheme so Bangladeš (19 milijard EUR uvoza v EU z uporabo preferencialov EBA v letu 2024), Indija (11,7 milijarde EUR uvoza v EU z uporabo preferencialov standardnega GSP) in Pakistan (7,1 milijarde EUR uvoza v EU z uporabo preferencialov GSP+). Oblačila so daleč najpomembnejši sektor, saj predstavljajo 59 % vse trgovine v okviru sheme GSP.

Poleg tega, da zagotavlja trgovinske in gospodarske koristi, shema GSP ostaja privlačna in učinkovita spodbuda za trajnostni razvoj v državah upravičenkah v zvezi s socialnimi, okoljskimi in podnebnimi vprašanji, ki temelji na mednarodno priznanih normah in standardih. Spremljanje in sodelovanje EU v okviru GSP imata ključno vlogo: GSP+ omogoča zlasti strukturirano sodelovanje med institucijami EU, vladami držav upravičenk in civilno družbo. Podpira napredek pri izpolnjevanju mednarodnih zavez na področju človekovih pravic, pravic delavcev, podnebjja in okolja ter prispeva h krepitvi reform za boj proti korupciji in reform na področju pravne države. Shema še naprej zagotavlja ravnotežje med spodbujanjem potenciala rasti trgovine držav upravičenk ter spodbujanjem skupnih vrednot in ciljev glede trajnostnosti. S spodbujanjem trgovine z državami upravičenkami do GSP s prihranki pri dajatvah podpira tudi gospodarstvo in podjetja EU, hkrati pa ščiti gospodarske interese EU in konkurenčnost občutljivih sektorjev.

Temu poročilu je priloženih devet delovnih dokumentov služb Komisije (SWD) za posamezne države za vsako od sedanjih osmih držav upravičenk do GSP+, tj. Bolivijo, Filipine,

Kirgizistan, Mongolijo, Pakistan, Šrilanko, Uzbekistan in Zelenortske otoke, ter eden za države EBA v okviru okrepljenega sodelovanja (Bangladeš, Kambodžo in Mjanmar). Poročilo odraža sodelovanje služb Komisije in Evropske službe za zunanje delovanje (ESZD) z organi držav upravičenk, civilno družbo, socialnimi partnerji in poslovnimi skupnostmi, tudi z misijami spremljanja v državah upravičenkah do GSP+ in okrepljenim sodelovanjem z nekaterimi ključnimi državami upravičenkami do EBA. Poročilo temelji tudi na ugotovitvah mednarodnih organov za spremljanje na področjih, povezanih s pogoji GSP za države upravičenke, in jih po potrebi vključuje.

2. ZAKONODAJNE SPREMEMBE V OBDOBJU POROČANJA

a) Spremembe pri izvajanju

Komisija je v obdobju poročanja sprejela več pravnih aktov v zvezi z izvajanjem uredbe o GSP:

- napredovanje držav iz GSP: Indonezija je bila po razvrstitvi Svetovne banke tri zaporedna leta uvrščena med države z višjim srednjim dohodkom in bo zato s 1. januarjem 2027 izstopila iz GSP⁶. Za Kenijo bo Sporazum o gospodarskem partnerstvu med EU in Kenijo, ki se uporablja od 1. julija 2024, s 1. januarjem 2027 v celoti nadomestil GSP⁷;
- prehod z EBA na standardni GSP: Butan je 13. decembra 2023 na podlagi sklepa ZN napredoval iz statusa najmanj razvite države. Po triletnem prehodnem obdobju ne bo več upravičen do preferencialov EBA in bo s 1. januarjem 2028 prešel na standardni GSP⁸. Podobno je São Tomé in Príncipe 13. decembra 2024 napredoval iz statusa najmanj razvite države in bo s 1. januarjem 2029 prešel na standardni GSP⁹;
- pragovi ranljivosti: po spremembah seznama držav upravičenk je bil pregledan prag ranljivosti za GSP+¹⁰;
- graduacija izdelkov: tarifni preferenciali standardnega GSP so bili za obdobje 2023–2025¹¹¹² opuščeni za več izdelkov, uvoženih iz Indije, Indonezije in Kenije, saj so bili doseženi ustrezni pragovi uvoza, in nato [tudi za leto 2026]¹³;
- zaščitni ukrepi: leta 2024 so bili po ponovnem začetku preiskave ponovno uvedeni splošni zaščitni ukrepi za izvoz indijskega riža iz Kambodže in Mjanmara¹⁴. Leta 2025 so bili uvedeni posebni kmetijski zaščitni ukrepi za uvoz etanola s poreklom iz Pakistana¹⁵.

b) GSP po letu 2026

Pričakuje se, da se bo število držav upravičenk do GSP v prihodnje še zmanjšalo. Kar zadeva prihodnje graduacije, je Svetovna banka dve državi upravičenki do GSP+ uvrstila med države z višjim srednjim dohodkom (Zelenortske otoke leta 2025, Mongolijo pa v letih 2024 in 2025). Če bosta tako uvrščeni tri zaporedna leta, ne bosta več upravičeni do GSP. Poleg tega naj bi več sedanjih držav upravičenk do EBA v prihodnjih letih napredovalo iz statusa najmanj razvitih držav. Te države (za podrobnosti glej oddelek 4c) bi po triletnem prehodnem obdobju po napredovanju iz statusa najmanj razvitih držav izstopile iz EBA in nato verjetno prešle na standardni režim GSP, razen če bi uspešno zaprosile za ugodnejši status GSP+.

Komisija je 22. septembra 2021 predložila zakonodajni predlog za novo splošno shemo preferencialov EU za obdobje 2024–2033¹⁶. Ker ta nova shema GSP EU leta 2023 še ni bila sprejeta, sta sozakonodajalca podaljšala obdobje uporabe veljavne uredbe o GSP do 31. decembra 2027¹⁷. Nova uredba o GSP za obdobje 2027–2036 je bila sprejeta 17. junija 2026 in se bo začela uporabljati 1. januarja 2027¹⁸.

Dogovor o novi uredbi je pomemben mejnik in zagotavlja, da EU še naprej podpira države v razvoju pri njihovih prizadevanjih za gospodarsko rast in trajnostni razvoj na podlagi pravičnega in predvidljivega okvira. Nova uredba ohranja velikodušen pristop EU k tarifnim koncesijam za uvoz iz držav v razvoju. Ohranja tudi glavno usmeritev prejšnje zakonodaje, da bi se zagotovili kontinuiteta in predvidljivost za države upravičenke do GSP in njihove izvoznike ter za uvoznike v EU.

Z novo uredbo se na seznam instrumentov, ki se nanašajo na GSP in jih morajo države upravičenke do GSP spoštovati (pogoji GSP, glej oddelek 3c), dodaja pet novih mednarodnih konvencij¹⁹ ter uvaja Pariški sporazum, ki nadomešča Kjotski protokol²⁰. Nova uredba uvaja možnost preklica režima zaradi resnih in sistematičnih kršitev načel iz okoljskih in podnebnih konvencij ter konvencij o dobrem upravljanju, pa tudi zaradi resnih in sistematičnih pomanjkljivosti v zvezi z mednarodno obveznostjo ponovnega sprejema lastnih državljanov države upravičenke v okviru nedovoljenih migracij. Z novo shemo se bodo izboljšali spremljanje, preglednost in sodelovanje civilne družbe ter uvedel nujni postopek preklica v primeru posebej hudih kršitev. Poleg tega se bo povečala učinkovitost zaščitnih mehanizmov pri obravnavanju primerov, ko lahko močno povečanje uvoza iz države upravičenke škoduje proizvajalcem v EU.

Za ohranitev statusa GSP+ v skladu z novo uredbo o GSP bodo morale sedanje države upravičenke do GSP+ ponovno vložiti prošnjo. Vse države, ki zaprosijo za GSP+, bodo morale v skladu z novimi pravili predložiti akcijski načrt za učinkovito izvajanje režima. Sedanjim državam upravičenkam do GSP+ bo odobreno dvoletno prehodno obdobje do konca leta 2028, Komisija in ESZD pa sta pripravljena podpreti upravičenke v postopku ponovne vložitve prošnje.

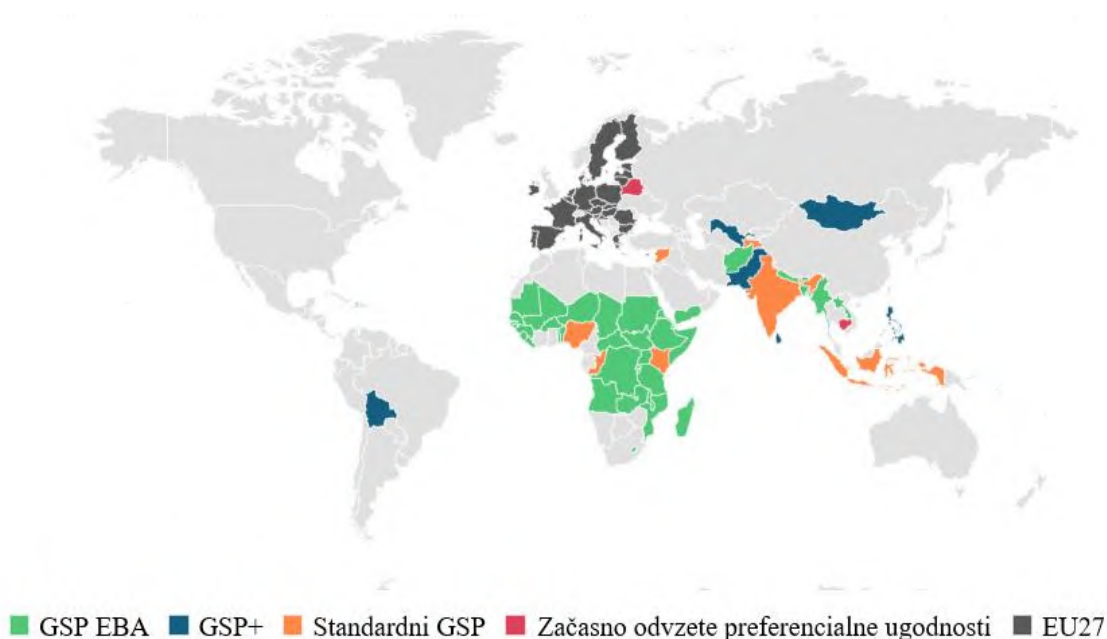
3. UČINEK GSP

a) Učinki na trgovino v obdobju 2022–2024²¹

GSP določa tri režime, ki ustrezajo stopnji razvoja in zavezanosti držav upravičenk:

- standardni GSP se uporablja za upravičene države z nizkim in nižjim srednjim dohodkom, ki z EU nimajo drugih preferencialnih režimov. Omogoča znižanje dajatev za 66 % tarifnih postavk pri uvozu v EU, pri čemer je 26 % teh tarifnih postavk prostih dajatev. Trenutno ta režim uporablja enajst držav²².
- GSP+ je poseben režim, ki državam upravičenkam do standardnega GSP omogoča dajatev prost dostop za 66 % tarifnih postavk, pod pogojem, da učinkovito izvajajo temeljne mednarodne konvencije in sporazume o človekovih pravicah, pravicah delavcev, okolju, podnebnju in dobrem upravljanju. Ta režim trenutno uporablja osem držav²³.
- Režim EBA je namenjen najmanj razvitim državam ter zagotavlja dajatev prost dostop za ves uvoz v EU, razen orožja in streliva. EU ta režim ponuja brez datuma izteka veljavnosti. Uporablja ga 46 držav, od katerih sta dve (Butan in São Tomé in Príncipe) napredovali iz statusa najmanj razvitih držav, vendar lahko v skladu z uredbo o GSP v prehodnem obdobju še vedno uporabljata EBA.

Slika 1: Države upravičenke do GSP

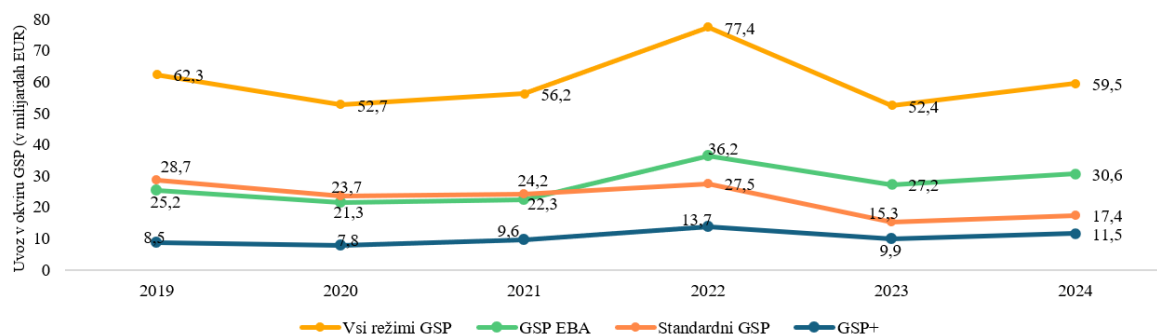

Opomba: Siva območja predstavljajo države, ki niso zajete v GSP EU.

EU je leta 2024 v okviru preferencialov GSP uvozila blago v vrednosti skoraj 60 milijard EUR, pri čemer so imeli od tega koristi tako partnerske države kot tudi uvozniki in potrošniki v EU. Od tega je bilo nekaj več kot 50 % oziroma za približno 30 milijard EUR blaga uvoženega v okviru režima EBA, za 11,5 milijarde EUR blaga iz držav upravičenk do GSP+ ter za približno 17 milijard EUR blaga iz držav upravičenk do standardnega GSP.

Uvoz v EU po režimu GSP

Slika 2: Trend uvoza v EU v okviru treh režimov GSP

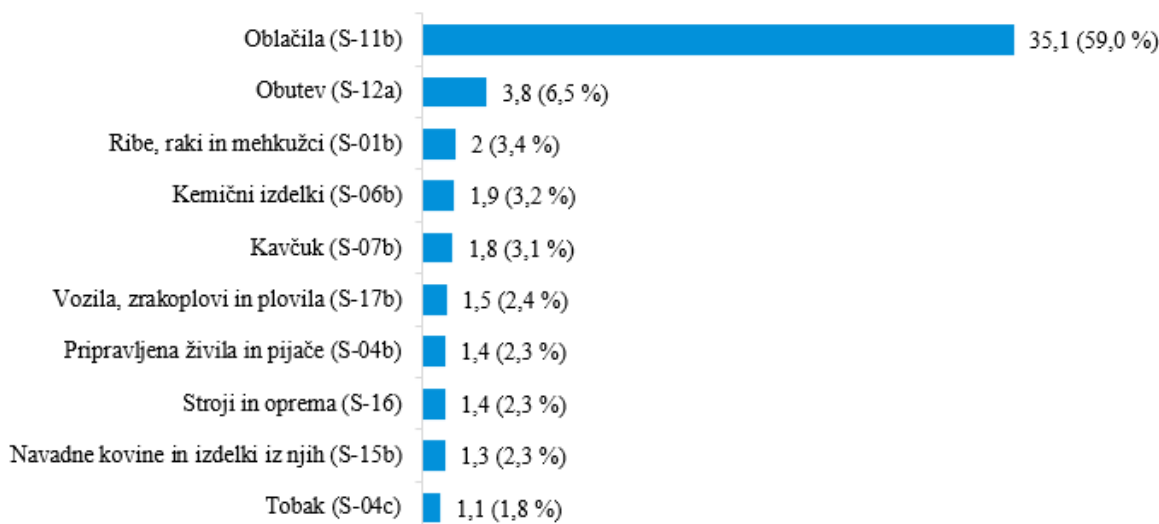

Uvoz v okviru GSP se je povečal s približno 52 milijard EUR v letu 2023 na 59 milijard EUR v letu 2024, vendar je bil še vedno manjši od vrhunca leta 2022, ko je uvoz z uporabo preferencialov GSP dosegel približno 77 milijard EUR, in manjši kot pred pandemijo COVID-19, ko je leta 2019 znašal 62 milijard EUR. Okrevanje po COVID-19 je skupaj z rusko vojno agresijo proti Ukrajini, ki je sprožila energetska krizo, povzročilo rast svetovnih cen in posledično dvignilo vrednost uvoza v EU v letu 2022 na rekordne ravni. Ko se je okrevanje po COVID-19 umirilo in so cene energije od leta 2023 dalje padale, so se podatki o trgovini normalizirali²⁴. Poleg tega Vietnam po sklenitvi sporazuma o prosti trgovini z EU od

1. januarja 2023 ni več država upravičenka do standardnega GSP. S tem se je za več milijard EUR zmanjšala tudi trgovina v okviru preferencialov standardnega GSP.

Glavni oddelki izdelkov, ki imajo koristi od GSP

Slika 3: Glavni oddelki izdelkov, uvoženih v okviru GSP (standardni GSP, GSP+ in EBA) v letu 2024 (v milijardah EUR in kot delež skupnega uvoza)

Leta 2024 so bila oblačila (S-11b)²⁵ sektor, ki je imel od GSP največ koristi, saj je vrednost uvoza v EU v okviru sheme znašala 35,1 milijarde EUR, kar je predstavljalo 59 % vse trgovine v okviru GSP. Naslednja največja sektorja sta bila obutev (S-12a) (3,8 milijarde EUR) ter ribe, raki in mehkužci (S-01b) (2 milijardi EUR). V vseh letih obdobja poročanja je bil največji sektor oblačil (S-11b). Zmanjšal pa se je pomen strojev in opreme (S-16) (z drugega mesta leta 2022 na osmo mesto leta 2024), medtem ko so se kategorije, kot so vozila, zrakoplovi in plovila (S-17b) ter pripravljena živila in pijače (S-04b), od leta 2022 uvrščale med prvih deset.

Prihranki zaradi znižanja tarif v okviru GSP

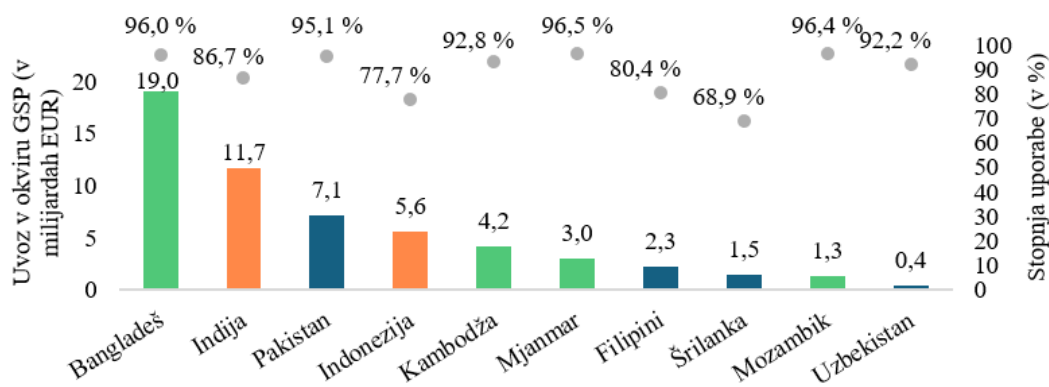
5 mrd. EUR
v obliki tarifne oprostitve

v državah upravičenkah do GSP kot uvozniki v EU, zato imajo koristi tudi podjetja in potrošniki v EU.

Z uporabo GSP so države upravičenke v okviru vseh treh režimov leta 2024 po ocenah ustvarile 5 milijard EUR prihrankov zaradi znižanja ali oprostitve tarif, pri čemer so države EBA predstavljale več kot 3 milijarde EUR tega zneska²⁶. Prihranke pri dajatvah imajo tako izvozniki

Države z najvišjo stopnjo uporabe GSP

Slika 4: Deset držav z največjo vrednostjo uporabe GSP v letu 2024

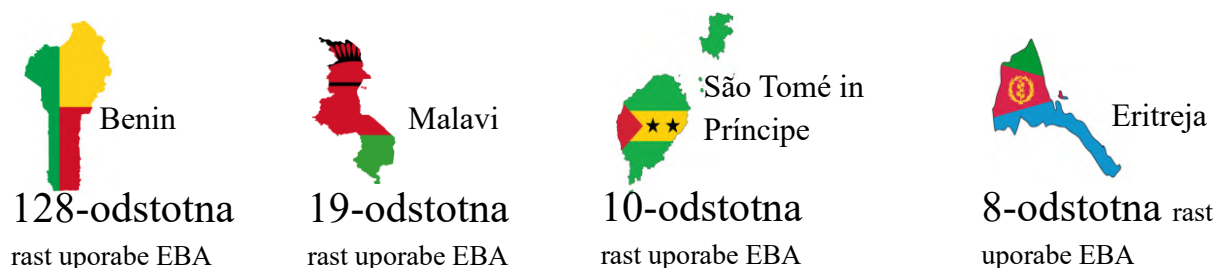
Stopnja uporabe preferencialov je razmerje med uvozom iz določene države, pri katerem so bili preferenciali uporabljeni, in uvozom, ki je bil teoretično upravičen do preferencialov GSP. Leta 2024 je povprečna stopnja uporabe preferencialov za ves uvoz v EU, povezan z GSP, znašala 88,8 %. Pri najmanj razvitih državah v okviru EBA v povprečju dosega 94,5 %. Nekatere države v nekaterih oddelkih dosegajo 100-odstotno stopnjo uporabe, na primer Etiopija pri rezanem cvetju (oddelek S02-a). Razlogi za to, da se ne uporabi 100 % razpoložljivih tarifnih koncesij v okviru GSP, so kompleksni, vendar med dejavnike spadajo nezadostno poznavanje sistema, upravne pomanjkljivosti in soobstoj alternativnih trgovinskih ureditev.

Leta 2024 je Bangladeš zabeležil najvišjo vrednost izvoza v EU z uporabo preferencialov GSP, in sicer 19 milijard EUR, ob visoki 96-odstotni stopnji uporabe. Sledila je Indija z 11,7 milijarde EUR uvoza v EU v okviru standardnega režima GSP, ob nižji 87-odstotni stopnji uporabe. Med državami upravičenkami do GSP+ izstopa Pakistan s 7,1 milijarde EUR uvoza v EU v okviru GSP+ in 95,1-odstotno stopnjo uporabe preferencialov, Uzbekistan pa se je po pristopu h GSP+ leta 2021 uvrstil med deset največjih držav upravičenk do GSP.

Države z največjo rastjo uporabe GSP

V obdobju 2022–2024 je največjo rast uporabe preferencialov GSP zabeležil Benin, in sicer za 128 %, tj. s 5,1 milijona EUR leta 2022 na 11,7 milijona EUR leta 2024. Malavi se je po rasti uporabe GSP uvrstil na drugo mesto, z 19-odstotnim povečanjem v istem obdobju, kar je prispevalo k 13-odstotnemu povečanju njegovega skupnega izvoza v EU. São Tomé in Príncipe in Eritreja sta se pridružila državam z največjo rastjo uporabe GSP; ki so bile vse upravičenke do režima EBA. Sektorji, ki so spodbujali rast, so se med državami razlikovali; v Beninu se je na primer uporaba najbolj povečala pri tekstilu (S-11a in S11-b).

Slika 5: Štiri države z največjo rastjo uporabe GSP (2022–2024)

b) Skladnost z mednarodnimi konvencijami in sporazumi

Države upravičenke do GSP na splošno še naprej napredujejo pri trajnostnem razvoju ter spoštovanju mednarodnih načel in standardov, ki so del pogojev GSP.

Čeprav sama ratifikacija mednarodnih konvencij ne zadostuje za zagotavljanje spoštovanja mednarodnih standardov, je temeljni prvi korak. Večina držav upravičenk do GSP ima visoke stopnje ratifikacije ustreznih mednarodnih konvencij. Na primer, med državami upravičenkami do EBA (za katere ne velja obveznost formalne ratifikacije konvencij, ki se nanašajo na GSP) je Bangladeš – država upravičenka do EBA, ki ima od sheme največ koristi – ratificiral vseh 27 konvencij, ki so trenutno navedene v uredbi o GSP, ter dodatne konvencije, ki bodo uvedene z novo uredbo o GSP.

Prizadevanja držav upravičenk za ratifikacijo običajno presegajo formalno določeni seznam ustreznih konvencij in sporazumov iz uredbe o GSP. Na primer, vseh osem upravičenk do GSP+ je ratificiralo Konvencijo o pravicah invalidov, vse pa so tudi pogodbenice Pariškega sporazuma; oba instrumenta nista navedena v veljavni uredbi o GSP, vendar bosta od leta 2027 del sheme.

Veliko upravičenk do GSP je doseglo napredek tudi pri ratifikaciji novih temeljnih konvencij Mednarodne organizacije dela (MOD) o varnosti in zdravju pri delu ter drugih konvencij MOD, na primer o inšpekciji dela in tristranskih posvetovanjih, ki prav tako niso navedene v veljavni uredbi o GSP.

Kot je nadalje navedeno v oddelku 4(b) spodaj in v delovnih dokumentih služb Komisije, izdanih skupaj s tem poročilom, zlasti GSP+ ostaja močan in strukturiran okvir, ki povezuje trgovino s trajnostnim razvojem, ter platforma za politični dialog in reforme. GSP+ državam upravičenkam zagotavlja tudi močne spodbude in podporo za spoštovanje mednarodno priznanih standardov, k spoštovanju katerih so se same zavezale.

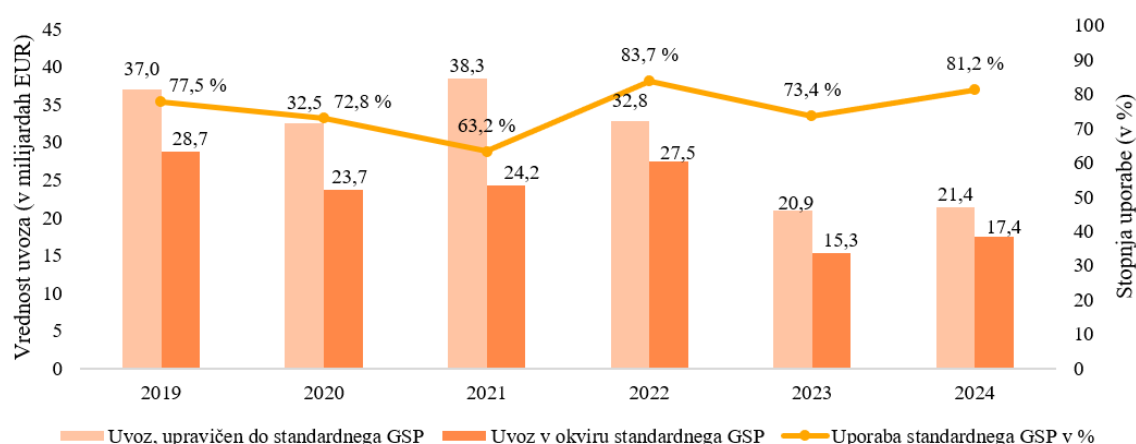
4. TRIJE REŽIMI

a) Standardni GSP

V obdobju poročanja so države upravičenke do standardnega GSP v letu 2024 še naprej predstavljale znaten delež celotnega uvoza v okviru GSP, in sicer 29,3 %. Glavni izdelki, ki so imeli leta 2024 koristi od standardnega GSP, so bili oblačila (S-11b), obutev (S-12a) in kemični izdelki (S06b). Od sedanjih enajstih držav upravičenk do standardnega GSP (leta 2025 je bil

dodan Vanuatu) sta bili glavni upravičenki Indija in Indonezija; pri čemer je Indija leta 2024 predstavljala 11,7 milijarde EUR vsega uvoza v EU v okviru preferencialov GSP, Indonezija pa ji je sledila s 5,56 milijarde EUR. Vendar se bo to spremenilo, saj se pričakuje, da bo poleg Indonezije in Kenije (glej oddelek 2) tudi Indija napredovala iz standardnega GSP in tako izstopila iz sheme, ko se bo začel uporabljati dvostranski trgovinski sporazum z EU (pogajanja so bila končana februarja 2026) in se bo izteklo nadaljnje dvoletno prehodno obdobje.

Slika 6: Trendi upravičenega uvoza, uvoza z uporabljenimi preferenciali in stopnje uporabe v okviru standardnega GSP

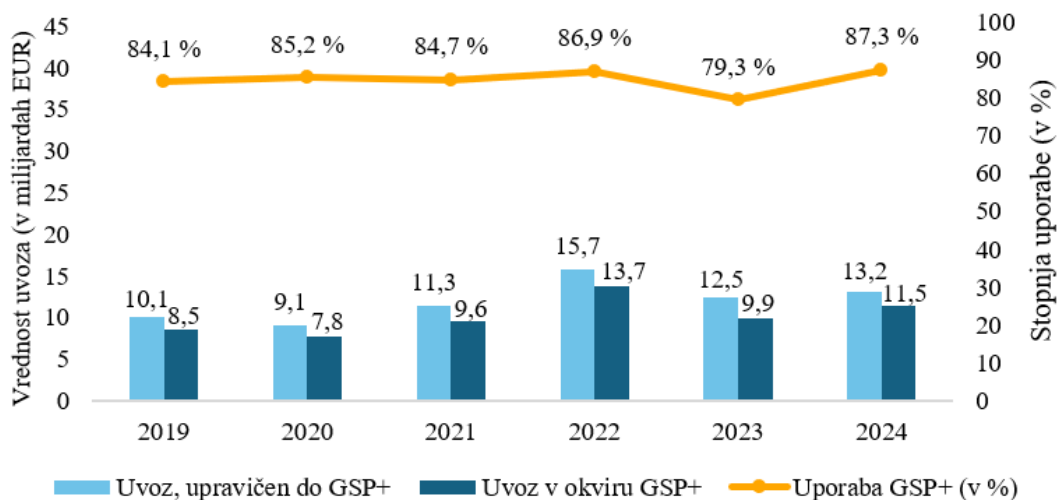

Čeprav stopnja uporabe v okviru standardnega GSP niha na visoki ravni, sta se upravičeni uvoz in uvoz, za katerega so bili dejansko uporabljeni preferenciali GSP, od obdobja pred pandemijo COVID-19 zmanjšala, in sicer s 37 milijard EUR upravičenega uvoza in 29 milijard EUR uvoza z uporabljenimi preferenciali leta 2019 na 21 milijard EUR upravičenega uvoza in 17 milijard EUR uvoza z uporabljenimi preferenciali leta 2024. To je bilo predvsem posledica izstopa držav iz standardnega GSP, zlasti Vietnam od januarja 2023, po izteku prehodnega obdobja, potem ko je ta nekdanja največja država upravičenka leta 2020 sklenila sporazum o prosti trgovini z EU. Poleg tega je Uzbekistan aprila 2021 prešel na GSP+.

b) GSP+

Trend uvoza v okviru GSP+ je precej pozitiven, če se izvzamejo okrevanje po pandemiji COVID-19 leta 2022 in učinki cen energije. Upravičeni uvoz v okviru GSP+ se je povečal z ravni pred pandemijo COVID-19, ki je leta 2019 znašala 10 milijard EUR, na 13 milijard EUR leta 2024; zato je uvoz, za katerega so bili preferenciali dejansko uporabljeni, leta 2024 dosegel 11 milijard EUR.

Slika 7: Trend uvoza in stopnje uporabe v okviru GSP+

Stopnja uporabe preferencialov pri uvozu v EU v okviru režima GSP+ se je povečala s 86,9 % leta 2022 na 87,3 % leta 2024. To skromno izboljšanje je sledilo padcu v letu 2023, ko se je stopnja znižala na 79,3 %. ²⁷

Pakistan je bil glavni upravičenec do GSP+, saj je uvoz v EU, pri katerem so bili uporabljeni preferenciali, znašal 7,1 milijarde EUR. Sledili so mu Filipini s približno 2,3 milijarde EUR uvoza v EU, Šrilanka pa je bila po vrednosti tretja največja upravičenka do GSP+ z 1,5 milijarde EUR.

Kar zadeva skladnost z mednarodnimi konvencijami, navedenimi v uredbi o GSP, so vse države upravičenke do GSP+ v obdobju poročanja ohranile popolno ratifikacijo 27 mednarodnih konvencij in sporazumov, ki se nanašajo na GSP, ter niso izrazile nobenih novih pridržkov.

Temu poročilu je priloženih osem delovnih dokumentov služb Komisije za posamezne države, v katerih so podrobno opisani zaveze držav upravičenk do GSP+ na področju človekovih pravic, pravic delavcev, okolja in podnebja ter dobrega upravljanja in sodelovanje EU s temi partnerskimi državami na teh področjih. Kot je podrobneje opisano v navedenih delovnih dokumentih služb Komisije, je bilo v obdobju poročanja opaziti številne pozitivne spremembe, vendar izzivi ostajajo.

Številne sedanje države upravičenke do GSP+ so v obdobju, zajetem v tem poročilu, okrepile zakonodajo o **človekovih pravicah** in institucionalne ureditve. Kirgizistan, Uzbekistan, Šrilanka in Pakistan so na primer okrepili zakonodajo za boj proti nasilju v družini, Bolivija, Mongolija, Uzbekistan in Filipini pa so sprejeli reforme na področju zaščite otrok. Pakistan je omejil področje uporabe smrtnih kazni ter sprejel izvedbena pravila za zakon proti mučenju, pa tudi nova zakona o prepovedi otroških porok v Beludžistanu in Islamabadu. Šrilanka je okrepila nacionalne institucije za človekove pravice, Filipini pa so vzpostavili nove nadzorne mehanizme in ustanovili medresorske usklajevalne organe za človekove pravice.

Večina držav upravičenk do GSP+ je dosegla napredek tudi glede **pravic delavcev**. Mongolija je na primer v nacionalni anketi o delovni sili kot prva uvedla modul o prisilnem delu v zasebnem gospodarstvu in vključila razdelek o naborniškem delu. Nadaljevala so se prizadevanja za odpravo prisilnega dela v Uzbekistanu, Filipini pa so pripravili časovni načrt

za doseganje napredka na področju svobode združevanja in strategijo za zmanjšanje dela otrok. Pakistan je ratificiral protokol MOD h Konvenciji o prisilnem delu in začel pobudo za prehod delavcev iz neformalnega v formalno gospodarstvo, da bi se dodatno spodbujalo dostojno delo. Več držav upravičenk je uvedlo ukrepe za zmanjšanje dela otrok in okrepitev okvirov za boj proti trgovini z ljudmi.

Številne države upravičenke do GSP+ so ostale zavezane tudi **varstvu okolja**, saj so v skladu z ustreznimi večstranskimi okoljskimi sporazumi predložile poročila o preglednosti na področju podnebja; okrepile zakonodajo in akcijske načrte na področju biotske raznovrstnosti in zavarovanih območij v skladu s Konvencijo o biološki raznovrstnosti; spodbujale izvajanje Montrealskega protokola²⁸ ter pripravljale načrte za prilagajanje podnebnim spremembam in njihovo blažitev, povezane z nacionalno določenimi prispevki v okviru izvajanja Pariškega sporazuma.

Upravljanje v zvezi z nadzorom nad drogami in bojem proti korupciji se je izboljšalo v številnih državah. To je vključevalo posodobljene politike za boj proti korupciji v Boliviji, Kirgizistanu, Pakistanu in na Šrilanki.

Vendar še vedno obstajajo izzivi v zvezi z izvajanjem zavez v okviru GSP+.

Medsektorske težave na področju **človekovih pravic**, ki so skupne številnim državam upravičenkam do GSP+, vključujejo nezadostno neodvisnost sodstva, omejen dostop do pravnih sredstev in uveljavljanja odgovornosti za kršitve in zlorabe ter omejitve prostora civilne družbe, svobode izražanja in svobode medijev; poročila o mučenju, pomanjkanje odgovornosti ter nepopolna usklajenost nacionalnih okvirov s Konvencijo proti mučenju²⁹; vztrajno nasilje na podlagi spola, ki se nadaljuje ob nekaznovanosti storilcev, ter strukturna diskriminacija manjšin in LGBTIQ+ oseb. V nekaterih državah upravičenkah do GSP+ je bilo varstvo socialno-ekonomskih pravic v nasprotju s šibkimi strategijami za boj proti revščini, omejenimi možnostmi izobraževanja, velikimi vrzelmi v sistemih socialne zaščite ali nezadostno podporo ekonomskemu opolnomočenju žensk. Še vedno obstajajo znatne vrzeli v podatkih, zlasti v zvezi z nasiljem na podlagi spola, preiskavami mučenja, delom otrok in kazenskim pregonom trgovine z ljudmi.

Podobno je glede **pravic delavcev** zakonodajni okvir sicer izboljššan, vendar izvajanje in izvrševanje ostajata neenakomerna, inšpektorati za delo pa se pogosto soočajo z omejenimi zmogljivostmi. Na splošno so vse ranljive skupine še naprej izpostavljene diskriminaciji. Svoboda združevanja je v več jurisdikcijah še vedno omejena, kolektivna pogajanja pa imajo v številnih okoljih omejen obseg. Še vedno obstajata delo otrok in prisilno delo, zlasti v kmetijstvu in neformalnem sektorju. Pravice delavk bi bilo treba še izboljšati. Vrzeli v podatkih v zvezi z vsemi konvencijami MOD, ki se nanašajo na GSP+, bi bilo treba odpraviti brez odlašanja.

Številne države upravičenke do GSP+ so se soočale tudi z omejitvami pri **varstvu okolja**, vključno z zamudami pri okoljskem poročanju (na primer v okviru Stockholmske konvencije³⁰, CITES³¹ in Kartagenskega protokola³²); omejitvami zmogljivosti in virov, ki vplivajo na izvrševanje, ter veliko ranljivostjo za podnebne spremembe, ki obremenjuje institucionalne sisteme. Čeprav so zaveze ambiciozne, njihovo izvajanje pogosto zaostaja.

Upravljanje bi bilo mogoče izboljšati z okrepljenimi prizadevanji za boj proti trgovini z drogami, izboljšanimi ukrepi na strani povpraševanja v skladu z mednarodnimi standardi človekovih pravic in večjimi prizadevanji za boj proti korupciji.

Poleg tega so gospodarske krize (v Boliviji in na Šrilanki) in naravne nesreče (v Pakistanu, na Filipinih in Šrilanki) poglobile strukturne izzive in v obdobju poročanja dodatno ovirale zmogljivosti za izvajanje.

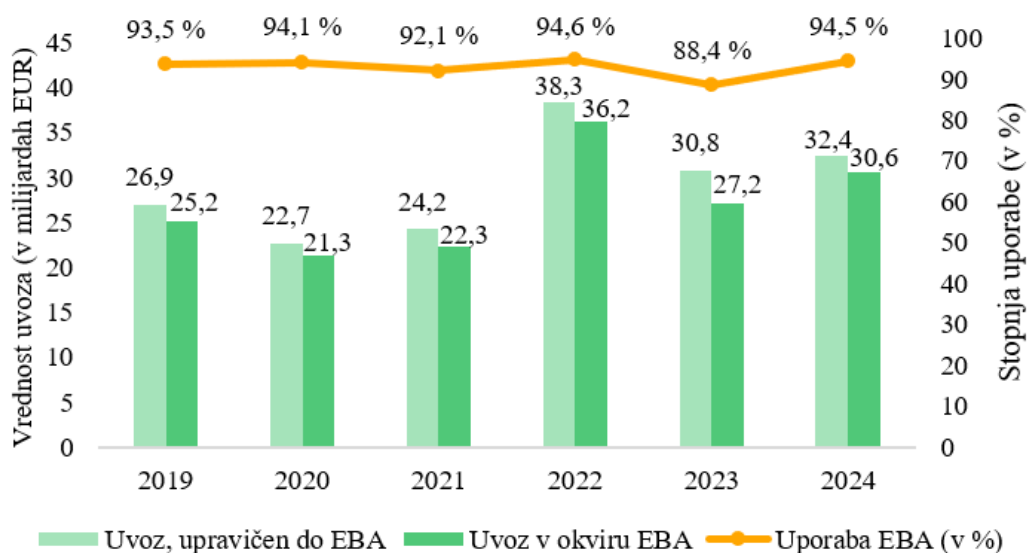
Partnerski projekti EU lahko s sodelovanjem prispevajo k reševanju nekaterih od teh izzivov, ukrepi za posamezne države pa so opisani v delovnih dokumentih služb Komisije o GSP+, priloženih temu poročilu.

(c) Režim „Vse razen orožja“

i. Ekonomski podatki

Koristi GSP EU so največje za države upravičenke do EBA. Preferencialni uvoz iz držav upravičenk do EBA je leta 2024 znašal 30,6 milijarde EUR, leta 2019 pa 25,2 milijarde EUR.

Slika 8: Trend uvoza in stopnje uporabe v okviru EBA

Stopnje uporabe v okviru režima EBA so v obdobju 2022–2024 le rahlo nihale. Stopnja je leta 2022 znašala 94,6 %, nato se je leta 2023 znižala na 88,4 %, leta 2024 pa se je ponovno zvišala na 94,5 %. Leta 2022 je bil uvoz v okviru režima EBA največji, in sicer zaradi zgoraj navedenega okrevanja po pandemiji COVID-19 in cen energije. Dolgoročnejši trend kaže, da se je obseg uvoza povečal z ravni pred pandemijo COVID-19 leta 2019 (upravičeni uvoz v višini 27 milijard EUR, od tega so bili za uvoz v vrednosti 25 milijard EUR uporabljeni preferenciali EBA) na raven leta 2024 (upravičeni uvoz v višini 32 milijard EUR, od tega so bili za uvoz v vrednosti 31 milijard EUR uporabljeni preferenciali EBA).

Slika 9: Uvoz v EU po režimih GSP in iz držav, s katerimi poteka okrepljeno sodelovanje v okviru EBA

	Uvoz v EU iz držav upravičenk do GSP (v milijonih EUR), brez nepreferencialnega				deleža uvoza iz držav upravičenk do EBA v obdobju 2022–2024
	2019 ³³	2022	2023	2024	
GSP (skupaj)	62 326	77 393	52 419	59 450	
Standardni GSP	28 665	27 489	15 331	17 402	

GSP+	8 496	13 662	9 896	11 476	
EBA (skupaj)	25 164	36 243	27 192	30 573	
EBA (samo Afrika)	2 782	4 141	3 151	3 888	11,9 %
Okrepljeno sodelovanje v okviru EBA					
Bangladeš	15 366	23 134	17 064	19 019	63,0 %
Kambodža³⁴	4 174	4 324	3 534	4 207	12,8 %
Mjanmar	2 471	4 112	2 993	2 962	10,7 %

V obdobju poročanja in v primerjavi z ravnmi pred pandemijo COVID-19 se je relativni pomen EBA kot celote, zlasti pa držav upravičenk do EBA na afriški celini, še naprej povečeval. Hkrati so bile tri največje države upravičenske do EBA še naprej vključene v okrepljeno sodelovanje. V poročilu so ti trendi podrobneje obravnavani v nadaljevanju.

ii. Napredovanje držav upravičenk

Cilj GSP je spodbujati gospodarski razvoj. Zato je dobra novica, kadar države upravičenske napredujejo iz statusa najmanj razvitih držav in po prehodnem obdobju izstopijo iz EBA. Še vedno lahko zaprosijo za GSP+, da ohranijo večino svojih ugodnosti.

V bližnji prihodnosti se pričakuje več takih napredovanj. **Bangladeš**, **Laoška ljudska demokratična republika** in **Nepal** naj bi iz statusa najmanj razvitih držav napredovali leta 2026³⁵; **Salomonovi otoki** naj bi napredovali leta 2027, za **Kambodžo** in **Senegal** pa je napredovanje predvideno leta 2029.

V okviru triletnega pregleda odbora ZN za razvojno politiko leta 2024 je bilo ugotovljeno, da so **Ruanda**, **Uganda** in **Tanzanija** prvič dosegle pragove za napredovanje iz statusa najmanj razvitih držav. Vse tri države so izpolnile dve od treh meril. Te države bodo ponovno obravnavane leta 2027 in, če bodo še drugič izpolnile merila, bi se lahko predlagalo njihovo napredovanje iz statusa najmanj razvitih držav.

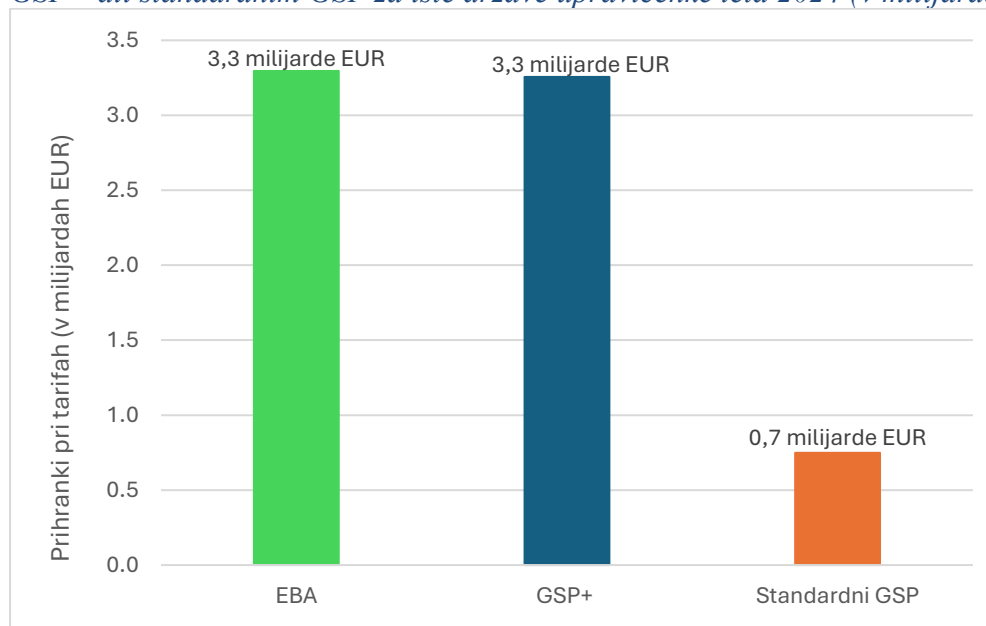
Kiribati in **Tuvalu** so bili za napredovanje iz statusa najmanj razvitih držav predlagani leta 2018 oziroma leta 2012, vendar je ECOSOC³⁶ odločitev o tem odložil. ECOSOC je leta 2024, ob sklicevanju na svojo odločitev iz leta 2021, da se obravnava njihovega napredovanja odloži na leto 2024, nadalje odložil, da bo njihovo napredovanje obravnaval na poznejši datum.

Odbor ZN za razvojno politiko se je v okviru triletnega pregleda leta 2024 odločil, da bo odločitev o napredovanju **Mjanmara** in **Vzhodnega Timorja** odložil na leto 2027.

Sedanjim državam upravičenkam do EBA bi prehod na GSP+ po napredovanju iz statusa najmanj razvitih držav omogočil, da bi ohranile približno enakovredno raven prihrankov, ki bi tudi leta 2024 znašali približno 3,3 milijarde EUR, medtem ko bi se z enostavnim preходом na standardni GSP ti prihranki zmanjšali na približno 0,75 milijarde EUR, kar pomeni približno 80-odstotno zmanjšanje (glej sliko 10). Pristop h GSP+ nikoli ne more v celoti nadomestiti statusa EBA, saj med drugim pomeni, da začnejo veljati nekateri posebni zaščitni ukrepi in strožja pravila o poreklu, s čimer se običajno zmanjšajo preferenciali, ki jih je mogoče dejansko uporabiti. To je zlasti očitno pri državah, ki izvažajo oblačila.

Poleg velikodušnih prehodnih obdobj bo EU še naprej podpirala države, ki bodo izstopile iz režima EBA, zlasti države upravičenke, ki bodo nato želele preiti na režim GSP+, da bi se preprečili morebitni negativni vplivi na izvoznike iz teh držav in na podjetja v EU, ki z njimi trgujejo.

Slika 10: Ocenjeni prihranki pri tarifah/povečanje prihodkov v okviru EBA v primerjavi z GSP+ ali standardnim GSP za iste države upravičenke leta 2024 (v milijardah EUR)

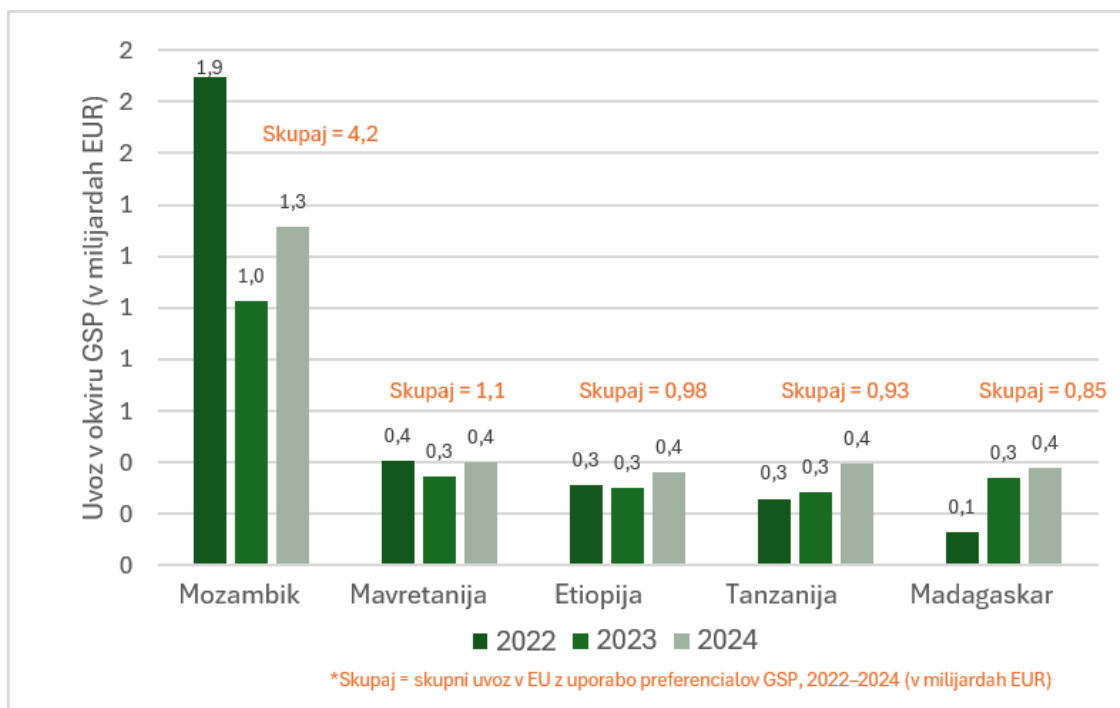

iii. Spodbujanje konkurenčnosti Afrike

Tri četrtine držav upravičenk do EBA so na afriški celini (33 od 46³⁷). Afriške države bodo kmalu prevladujoča skupina v EBA glede na veliko število in velikost azijskih držav upravičenk, ki bodo predvidoma izstopile iz sheme. Vsi trije režimi v okviru GSP EU so pomembni stebri podpore EU gospodarski diverzifikaciji Afrike in vključevanju v svetovne vrednostne verige, vendar med njimi izstopa EBA.

Preferencialni uvoz v EU iz afriških držav upravičenk do EBA je leta 2024 znašal 3,9 milijarde EUR, leta 2019 pa 2,8 milijarde EUR (glej tudi preglednico/sliko 9 zgoraj). Stopnja uporabe preferencialov EBA je leta 2024 znašala 88,9 %, kar kaže na večjo uporabo teh preferencialov s strani afriških držav upravičenk v zadnjih letih, pa tudi na možnost nadaljnjih izboljšav. Afriške države upravičenke do EBA so bile zaradi dajatev prostega dostopa v okviru režima EBA leta 2024 oproščene približno 213 milijonov EUR dajatev na uvoz v EU. V obdobju 2022–2024 so bile največje afriške države izvoznice v okviru EBA Mozambik (4,2 milijarde EUR), Mavretanija (1,2 milijarde EUR), Etiopija (975,5 milijona EUR), Tanzanija (934,7 milijona EUR) in Madagaskar (848,1 milijona EUR).

Slika 11: Pet največjih držav upravičenk do EBA v Afriki (skupni uvoz ob uporabi EBA; v milijonih EUR)

Kot je navedeno zgoraj, so nekatere afriške države poleg EBA upravičene tudi do drugih režimov GSP. Nigerija, Republika Kongo in Kenija so vključene v standardni GSP (pri čemer bo Kenija leta 2027 zaradi začetka uporabe Sporazuma o gospodarskem partnerstvu med EU in Kenijo 1. julija 2024 izstopila iz njega), Zelenortske otoki pa so vključeni v GSP+. V obdobju 2022–2024 je skupni uvoz v EU z uporabo preferencialov GSP iz teh štirih afriških držav znašal 579,4 milijona EUR, pri čemer je največji delež prispevala Nigerija (372,4 milijona EUR, s 70-odstotno stopnjo uporabe), sledili pa so Zelenortske otoki (172,5 milijona EUR, s 85-odstotno stopnjo uporabe), Kenija (15,7 milijona EUR, z 1-odstotno stopnjo uporabe³⁸) in Republika Kongo (18,7 milijona EUR, z 58-odstotno stopnjo uporabe). Predvsem status GSP+ Zelenortskih otokov zagotavlja bistveno večje oprostitve dajatev, kot bi jih standardni GSP (12,0 milijona EUR v primerjavi s 3,9 milijona EUR), kar pomeni dodatnih 8,1 milijona EUR preferencialov.³⁹

V primerjavi s podobnimi shemami, v okviru katerih druge razvite države dodeljujejo enostranske preferencialne, EBA EU zajema največ različnih izvoženih izdelkov (53 % vseh tarifnih postavk)⁴⁰, kar kaže, da je uvoz EU iz najmanj razvitih držav zelo raznolik. Po podatkih UNCTAD⁴¹ EBA EU v absolutnem smislu prinaša največje prihranke pri tarifah v primerjavi s shemami ZDA, Japonske in Kanade⁴². V nasprotju s posebnimi režimi, ki jih Afriki ponuja Kitajska ali ZDA, režim EBA ne izstopa le zaradi samodejne upravičenosti vseh najmanj razvitih držav, temveč tudi zato, ker ni časovno omejena. Ta edinstvena značilnost podjetjem zagotavlja dolgoročno gotovost in afriškim državam upravičenkam prinaša znatne koristi: s tem, da odpravlja potrebo po rednem podaljševanju, značilnem za režime GSP drugih držav, EBA krepi zaupanje vlagateljev, olajšuje sprejemanje strateških naložbenih odločitev in spodbuja diverzifikacijo izvoznih struktur. To je še posebej pomembno v času dodatnih izzivov za države v razvoju, ki se soočajo z manjšo podporo in večjimi težavami pri dostopu do nekaterih drugih trgov.

Zato sta EBA in njegov velikodušni dostop do trga za najmanj razvite države v Afriki in drugod dokaz močne zavezanosti EU, da še naprej podpira rast in trajnostni razvoj v najmanj razvitih državah ter njihovo nadaljnje vključevanje v svetovno gospodarstvo z odprtimi, stabilnimi in predvidljivimi trgovinskimi pogoji.

iv. Okrepljeno sodelovanje

Komisija in ESZD poleg stalnega spremljanja držav upravičenk do GSP+ izvajata tudi postopke okrepljenega sodelovanja, da bi posamezne države upravičenke do EBA podprla in spodbudila k doseganju boljših rezultatov na kritičnih področjih, povezanih z GSP, zlasti glede ustreznih temeljnih mednarodnih konvencij o človekovih pravicah in pravicah delavcev. To okrepljeno sodelovanje z **Bangladešem, Kambodžo**⁴³ in **Mjanmarom** je še posebej pomembno tudi ob upoštevanju njihovega zelo velikega deleža v celotnem uvozu EU v okviru režima EBA, kot je prikazano v preglednici/na sliki 9 zgoraj. Hkrati imajo te države zelo različne politične, gospodarske in razvojne razmere, zaradi česar je bil z vsako od njih začel poseben postopek okrepljenega sodelovanja z različnim pristopom in poudarkom. Pri zadevnih oblikah sodelovanja se upoštevajo tudi vsi instrumenti EU, ki so na voljo – poleg EBA – za obravnavanje opredeljenih težav. Več podrobnosti o treh državah upravičenkah do EBA, vključenih v okrepljeno sodelovanje, je na voljo v posebnih delovnih dokumentih služb Komisije, priloženih temu poročilu.

5. PARTNERSTVA IN SODELOVANJE/PODPORA ZA DRŽAVE UPRAVIČENKE DO GSP

Čeprav je GSP celovito orodje za podporo dolgoročnemu trajnostnemu razvoju v državah upravičenkah, je treba trgovinsko politiko povezati z razvojno politiko in razvojnim sodelovanjem, da se doseže želeni učinek⁴⁴. Večina večletnih okvirnih programov EU za obdobje 2021–2027, ki določajo prednostna področja in posebne cilje razvojnega sodelovanja EU, vključuje podporo trajnostni rasti in dostojnim delovnim mestom s poštenimi in pravičnimi delovnimi pogoji. V večletnih okvirnih programih je precejšnja podpora namenjena tudi prizadevanjem za ratifikacijo in učinkovito izvajanje konvencij in zavez, povezanih z dobrim upravljanjem, človekovimi pravicami, pravicami delavcev in okoljskimi standardi. Za osem držav upravičenk do GSP+ vsi večletni okvirni programi namenljajo posebno pozornost izpolnjevanju zahtev GSP+ in podpora ustreznim področjem trajnostnega razvoja.

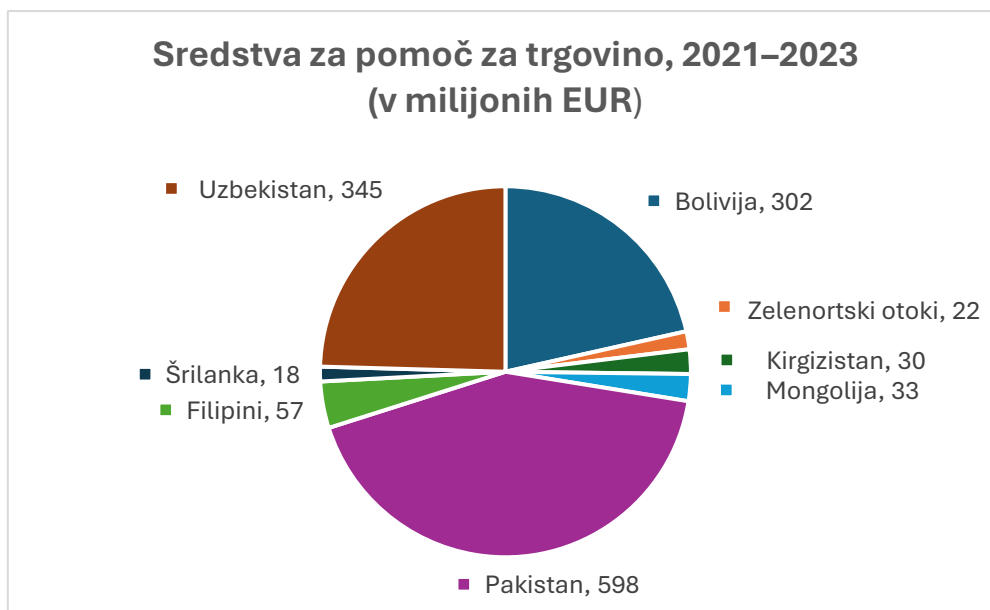
Pravicam delavcev je bila namenjena posebna pozornost v okviru projekta „Trgovina za dostojno delo“ (2019–2021 in 2022–2024, 6 milijonov EUR), ki sta ga sofinancirali EU in Finska, izvedla pa MOD. S projektom se je spodbujalo izvajanje temeljnih konvencij MOD v sedmih državah v okviru režimov GSP+ in EBA EU (v Bangladešu, na Filipinih, v Kirgizistanu, Mongoliji, Mozambiku, na Madagaskarju, v Pakistanu in na Zelenortskih otokih).

Drug sklop podpore EU državam upravičenkam do GSP, ki je izrecneje osredotočen na zagotavljanje, da se trgovina lahko uporablja kot instrument za trajnostni razvoj, je pobuda „Pomoč za trgovino“⁴⁵. EU s to pobudo podpira partnerske države pri ustvarjanju ustreznega okolja za trgovino, da bi povečala konkurenčnost in trajnostno vključevanje v svetovno gospodarstvo.

EU je skupaj s svojimi državami članicami od začetka pobude največja ponudnica pomoči za trgovino. Leta 2023⁴⁶ je partnerskim državam, od katerih so mnoge upravičenke do GSP, v okviru pomoči za trgovino namenila 16,2 milijarde EUR. Kar zadeva države upravičenke do

GSP+, jih EU, kot je navedeno zgoraj, podpira pri izpolnjevanju zahtev tega režima, s pomočjo za trgovino pa jim pomaga tudi pri polnem izkoriščanju preferencialov, ki jih ta shema zagotavlja. Sredstva EU za pomoč za trgovino, namenjena osmim državam upravičenkam do GSP+ v obdobju 2021–2023, v skupnem znesku 1,4 milijarde EUR, so bila osredotočena na področja, kot so izgradnja infrastrukture, izboljšanje proizvodnih zmogljivosti (vključno z reformo naložbenega okolja in razvojem vrednostnih verig), olajševanje trgovine, izvajanje standardov in skladnost z njimi ter drugo.

Slika 12. Sredstva EU za pomoč za trgovino, namenjena državam upravičenkam do GSP+, skupaj 1,4 milijarde EUR, 2021–2023

Pomoč za trgovino podpira tudi okolje, ki omogoča trgovino in naložbe v okviru strategije Global Gateway⁴⁷, vodilne strategije, uvedene leta 2021 za mobilizacijo naložb v prednostne sektorje. V skladu z geopolitičnimi ambicijami EU in zavezanostjo agendi za trajnostni razvoj do leta 2030 je cilj strategije Global Gateway krepitev pametnih, čistih in varnih naložb na področju digitalne tehnologije, energije in prometa ter krepitev zdravstvenih, izobraževalnih in raziskovalnih sistemov po vsem svetu, ob spodbujanju univerzalnih vrednot in visokih standardov, dobrega upravljanja in preglednosti.

EU je podpirala tudi zagotavljanje celovitih, preglednih in centraliziranih informacij o GSP za države upravičenke, podjetja, civilno družbo in oblikovalce politik v okviru projekta GSP Hub. Projekt GSP Hub se je začel leta 2019, njegov namen pa je bil izboljšati ozaveščenost o GSP in njegovo preglednost, njegove gospodarske koristi in njegovo spremljanje, in sicer prek posebnega spletišča⁴⁸, pisnih publikacij ter vrste dogodkov za ozaveščanje v Evropi in v državah upravičenkah do GSP. Vzdrževanje in posodabljanje spletišča se bosta nadaljevala v skladu z novo uredbo o GSP.

6. ZAKLJUČEK

V zadnjem ciklu spremljanja GSP v skladu z uredbo o GSP iz leta 2012 (2023–2025) je shema še naprej uresničevala svoje glavne cilje, tako da je prispevala h gospodarskemu napredku in trajnostnemu razvoju v državah upravičenkah.

GSP EU je partnerskim državam ter uvoznikom in potrošnikom v EU prinesel znatne gospodarske koristi ter ostal vir stabilnosti in predvidljivosti v času trgovinske, gospodarske in geopolitične nestanovitnosti.

V letu 2024 je EU z uporabo preferencialov GSP uvozila blago v vrednosti skoraj 60 milijard EUR, kar je koristilo tako uvoznikom v EU kot državam upravičenkam. Skupni uvoz z uporabo preferencialov GSP je v obdobju 2022–2024 nihal v skladu s širšimi trendi, vendar je ostal nekoliko nad ravnmi pred pandemijo COVID-19, če se upošteva izstop pomembnih držav upravičenk iz sheme GSP.

Največja kategorija držav upravičenk tako po številu upravičenk kot po vrednosti uvoza so ostale najmanj razvite države v okviru režima EBA, ki imajo tudi najvišje stopnje uporabe, in sicer skoraj 95 %. Relativni pomen EBA se bo še naprej povečeval, saj velike države upravičenke do standardnega GSP (Indija in Indonezija) ter države upravičenke do GSP+ (Filipini) svoje trgovinske odnose z EU nadgrajujejo s sporazumi o prosti trgovini in izstopajo iz GSP. V prihodnosti se bodo gospodarske razmere večine držav upravičenk do GSP še naprej izboljševale, pri čemer jih je več na dobri poti, da na podlagi sklepa ZN napredujejo iz statusa najmanj razvitih držav. To odraža uspeh razvojnih prizadevanj in pozitiven prispevek GSP EU v teh državah.

Posledično se bo število držav, ki imajo koristi od sheme enostranskih preferencialov EU, še naprej zmanjševalo. Shema GSP bo ostala pomembna tudi v prihodnje, saj bo državam upravičenkam, ki bodo izstopile iz nje, zagotavljala podporo v prehodnem obdobju in bo še naprej zagotavljala preferencialne EBA za preostale najmanj razvite države, zlasti na afriški celini. Glede na edinstveno ponudbo EBA EU za afriške države si bosta Komisija in ESZD – na sedežu in prek delegacij EU – še naprej prizadevala za krepitev komunikacije in dialoga o GSP ter za povečanje prepoznavnosti, ozaveščenosti in uporabe EBA na afriški celini.

Poleg EBA tudi GSP+ še naprej prinaša znatne koristi: štiri od desetih največjih držav upravičenk do celotne sheme GSP so države upravičenke do GSP+ in skoraj 20 % vsega uvoza EU v okviru GSP izvira iz držav upravičenk do GSP+. Hkrati GSP+ še naprej uresničuje svoj cilj spodbujanja trajnostnega razvoja in dobrega upravljanja na podlagi mednarodno dogovorjenih in priznanih standardov. Čeprav razmere v številnih državah upravičenkah do GSP+ ostajajo zahtevne, podrobno spremljanje in dialog v okviru GSP+ ostajata edinstvena platforma za razpravo ter gonilo postopnega izboljševanja.

EU je podaljšala veljavnost GSP za nadaljnje desetletje, nova uredba o GSP pa naj bi se začela uporabljati 1. januarja 2027. Z novimi pravili GSP EU zagotavlja kontinuiteto svoje privlačne ponudbe enostranskih trgovinskih preferencialov prek treh posebnih režimov. Z velikodušnimi, stabilnimi in predvidljivimi trgovinskimi pogoji potrjuje dolgoletno zavezanost EU podpiranju rasti in trajnostnega razvoja v naših partnerskih državah po vsem svetu.

Pred začetkom uporabe novih določb o GSP se bodo to poročilo in priloženi delovni dokumenti služb Komisije uporabljali kot trdno izhodišče. To velja zlasti za sedanje upravičenke do GSP+, ki bodo morale ponovno zaprositi za GSP+, če bodo želele tudi v prihodnje imeti koristi od njega. To velja tudi za sedanje države upravičenke do EBA, ki bi želele zaprositi za status GSP+, potem ko bodo napredovale iz statusa najmanj razvitih držav. EU ostaja zavezana podpori državam upravičenkam med takimi prehodi.

¹ Uredba (EU) št. 978/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. oktobra 2012 o uporabi sheme splošnih tarifnih preferencialov in razveljavitvi Uredbe Sveta (ES) št. 732/2008.

² 2023 (JOIN(2023) 34 final).

³ Nekateri elementi, ki spadajo v tekoče obdobje poročanja, so bili že obravnavani v prejšnjem poročilu za leto 2023 (JOIN(2023) 34 final).

⁴ Države upravičenke do standardnega GSP: Cookovi otoki, Indija, Indonezija, Kenija, Mikronezija, Nigerija, Niue, Republika Kongo, Sirija, Tadžikistan, Vanuatu.

⁵ Države upravičenke do GSP+: Bolivija, Kirgizistan, Mongolija, Pakistan, Filipini, Šrilanka, Uzbekistan, Zelenortske otoki.

⁶ Delegirana uredba Komisije (EU) 2025/1951 z dne 29. septembra 2025 o spremembi prilog II, IV in VII k Uredbi (EU) št. 978/2012 Evropskega parlamenta in Sveta, http://data.europa.eu/eli/reg_del/2025/1951/oj (v nadaljnjem besedilu: Delegirana uredba Komisije (EU) 2025/1951 z dne 29. septembra 2025). Pričakuje se, da bo novi celoviti sporazum o gospodarskem partnerstvu (CEPA) urejal prihodnje trgovinske odnose med EU in Indonezijo. Vse povezave, navedene v tem dokumentu, so bile posodobljene 28. aprila 2026.

⁷ Delegirana uredba Komisije (EU) 2025/214 z dne 28. novembra 2024 o spremembi Priloge II k Uredbi (EU) št. 978/2012 Evropskega parlamenta in Sveta v zvezi s Kenijo, https://eur-lex.europa.eu/eli/reg_del/2025/214/oj.

⁸ Delegirana uredba Komisije (EU) 2024/1363 z dne 12. marca 2024 o spremembi Priloge IV k Uredbi (EU) št. 978/2012 Evropskega parlamenta in Sveta za črtanje Butana s seznama držav upravičenk do posebnega režima za najmanj razvite države.

ELI: http://data.europa.eu/eli/reg_del/2024/1363/oj.

⁹ Delegirana uredba Komisije (EU) 2025/1951 z dne 29. septembra 2025.

¹⁰ Delegirana uredba Komisije (EU) 2025/1951 z dne 29. septembra 2025.

¹¹ Graduacija izdelkov zagotavlja, da se preferenciali dodelijo državam in izdelkom, ki jih najbolj potrebujejo, ter preprečuje konkurenčni pritisk med državami upravičenkami do GSP.

¹² Izvedbena uredba Komisije (EU) 2023/2780 z dne 14. decembra 2023 o spremembi Izvedbene uredbe Komisije (EU) 2022/1039 glede podaljšanja opustitve nekaterih tarifnih preferencialov za nekatere države upravičenke do GSP, http://data.europa.eu/eli/reg_impl/2023/2780/oj.

¹³ Izvedbena uredba Komisije (EU) 2025/1909 z dne 24. septembra 2025 o določitvi pravil za uporabo Uredbe (EU) št. 978/2012 Evropskega parlamenta in Sveta v zvezi z opustitvijo nekaterih tarifnih preferencialov za nekatere države upravičenke do GSP za leta 2026–2028, http://data.europa.eu/eli/reg_impl/2025/1909/oj.

¹⁴ Izvedbena uredba Komisije (EU) 2024/842 z dne 11. marca 2024 o ponovni uvedbi zaščitnih ukrepov v zvezi z uvozom indijskega riža s poreklom iz Kambodže in Mjanmara/Burme, http://data.europa.eu/eli/reg_impl/2024/842/oj.

¹⁵ Izvedbena uredba Komisije (EU) 2025/1206 z dne 19. junija 2025 o opustitvi tarifnih preferencialov GSP+ za uvoz etanola s poreklom iz Pakistana, http://data.europa.eu/eli/reg_impl/2025/1206/oj.

¹⁶ https://policy.trade.ec.europa.eu/news/commission-proposes-new-eu-generalised-scheme-preferences-promote-sustainable-development-low-income-2021-09-22_en.

¹⁷ Uredba (EU) 2023/2663 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. novembra 2023 o spremembi Uredbe (EU) št. 978/2012 o uporabi sheme splošnih tarifnih preferencialov, <http://data.europa.eu/eli/reg/2023/2663/oj>.

¹⁸ Uredba (EU) 2026/1395 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. junija 2026 o uporabi splošne sheme tarifnih preferencialov in razveljavitvi Uredbe (EU) št. 978/2012, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2026/1395/oj>.

¹⁹ Pet novih mednarodnih konvencij in sporazumov je naslednjih: Izbirni protokol h Konvenciji o otrokovih pravicah glede udeležbe otrok v oboroženih spopadih (2000); Konvencija o pravicah invalidov (2007); Konvencija MOD o inšpekciji dela št. 81 (1947); Konvencija MOD o tristranskih posvetovanjih št. 144 (1976); Pariški sporazum o podnebnih spremembah (2015) in Konvencija Združenih narodov proti mednarodnemu organiziranemu kriminalu (2000).

²⁰ Kjotski protokol k Okvirni konvenciji Združenih narodov o spremembi podnebja (1998).

²¹ Vir vseh statističnih podatkov: podatki Eurostata o nominalni trgovini na podlagi najnovjših razpoložljivih potrjenih celoletnih podatkov, ki so bili na voljo septembra 2025. Statistični podatki o GSP zajemajo le blago, uvoženo na trg EU, tj. blago, sproščeno v prosti promet v EU. Statistični podatki o GSP ne zajemajo drugega uvoza v EU, kot je blago, uvoženo v okviru carinskega postopka aktivnega oplemenitenja, ali ponovni uvoz po carinskem postopku pasivnega oplemenitenja. Trgovinski tokovi, evidentirani kot „zaupni“, niso prikazani v podatkih o uporabi GSP+ in v podatkih za režim 1 – običajna trgovina, temveč so prikazani v podatkih o celotni trgovini (režim 4). https://ec.europa.eu/eurostat/cache/metadata/en/ext_go_agg_esms.htm#conf1537195068659.

²² Cookovi otoki, Indija, Indonezija, Kenija, Kongo, Mikronezija, Nigerija, Niue, Sirija, Tadžikistan in Vanuatu.

²³ Bolivija, Filipini, Kirgizistan, Mongolija, Pakistan, Šrilanka, Uzbekistan in Zelenortske otoki.

²⁴ <https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-eurostat-news/w/ddn-20240701-1?ettrans=sl>.

²⁵ Izdelki, ki imajo koristi od GSP, so v skladu z uredbo o GSP razvrščeni v oddelke. Informacije o tem, katere oznake KN so vključene v oddelke GSP, so na voljo v Prilogi V Uredbe (EU) št. 978/2012. [EUR-Lex - 02012R0978-20250101 - SL - EUR-Lex](#).

²⁶ Poleg tega EU na številnih področjih uporablja 0-odstotne tarife ne glede na preferencialne GSP. To seveda velja tudi za uvoz iz držav upravičenk do GSP, ki so lahko tako deležne obravnave po načelu največjih ugodnosti v skladu s pravili STO, zaradi česar so njihov skupni dajatev prosti uvoz v EU in s tem prihranki pri dajativah še večji.

²⁷ Sektorji, v katerih se je stopnja uporabe med letoma 2022 in 2023 najbolj znižala, so bili kože in usnje (S-08a) z 98,8 % na 65,9 %, pluta, slama in pletarski izdelki (S-09b) s 86,3 % na 62,2 % ter tekstil (S-11a) s 97,1 % na 83,3 %. V vseh treh sektorjih se je nato v naslednjem letu (2024) stopnja uporabe zvišala.

²⁸ Montrealski protokol o substancah, ki škodljivo delujejo na ozonski plašč.

²⁹ Konvencija Združenih narodov proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim kaznim ali ravnanju.

³⁰ Stockholmska konvencija o obstojnih organskih onesnaževalih.

³¹ Konvencija o mednarodni trgovini z ogroženimi prostoživečimi živalskimi in rastlinskimi vrstami.

³² Kartagenski protokol o biološki varnosti h Konvenciji o biološki raznovrstnosti.

³³ Podatki za leto 2019 so vključeni kot referenčno izhodišče za obdobje pred pandemijo COVID-19.

³⁴ Za kolesa je bila leta 2023 odobrena razširjena kumulacija med Kambodžo in Vietnamom: Sklep Komisije (EU) 2023/1810 z dne 19. septembra 2023 o zahtevku za razširjeno kumulacijo za nekatere materiale ali dele, ki se uporabljajo pri proizvodnji koles med Kambodžo in Vietnamom, v skladu s členom 56(1) Delegirane uredbe (EU) 2015/2446, kar zadeva pravila o poreklu, ki se uporabljajo za namene sheme splošnih tarifnih preferencialov v skladu z Delegirano uredbo (EU) 2015/2446, <http://data.europa.eu/eli/dec/2023/1810/oj>. Uporaba preferencialov EBA za Kambodžo je bila delno prekinjena z Delegirano uredbo Komisije (EU) 2020/550 z dne 12. februarja 2020.

³⁵ Februarja 2026 je vlada Bangladeša Združene narode uradno zaprosila za triletni odlog napredovanja države iz kategorije najmanj razvitih držav.

³⁶ Ekonomski in socialni svet Združenih narodov.

³⁷ São Tomé in Príncipe ni več najmanj razvita država, vendar se bodo preferenciali EBA zanjo še naprej uporabljali do njenega izstopa iz EBA 1. januarja 2029.

³⁸ Preferenciali, dodeljeni Keniji na podlagi uredbe o GSP, ne vplivajo na preferencialne za dostop na trg, zagotovljene z drugimi instrumenti, kot je tako imenovana uredba o dostopu na trg, tj. Uredba (EU) 2016/1076 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 8. junija 2016 o uporabi režimov za izdelke s poreklom iz nekaterih držav iz skupine afriških, karibskih in pacifiških držav (AKP), določenih v sporazumih, ki vzpostavljajo ali vodijo k vzpostavitvi sporazumov o gospodarskem partnerstvu (UL L 185, 8.7.2016, str. 1). To je zlasti pomembno za rezano cvetje.

³⁹ Eurostatova podatkovna zbirka COMEXT.

⁴⁰ <https://docs.wto.org/dol2fe/Pages/SS/directdoc.aspx?filename=q:/WT/COMTD/LDCW73.pdf&Open=True>.

⁴¹ Konferenca Združenih narodov za trgovino in razvoj.

⁴² UNCTAD, *The Generalized System of Preferences: How much does it matter for developing countries?* (Splošni sistem preferencialov: koliko pomeni za države v razvoju?), UNCTAD/DITC/TSC/2023/1, 2023, str. vii.

⁴³ Uporaba preferencialov EBA je bila za Kambodžo delno preklicana z Delegirano uredbo Komisije (EU) 2020/550 z dne 12. februarja 2020.

⁴⁴ Uvodna izjava 4 uredbe o GSP določa, da mora biti skupna trgovinska politika EU skladna z njeno politiko na področju razvojnega sodelovanja in jo krepiti. Uredba (EU) št. 978/2012 z dne 25. oktobra 2012 o uporabi sheme splošnih tarifnih preferencialov, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012R0978>.

⁴⁵ „Pomoč za trgovino“ je pobuda STO in OECD iz leta 2006, ki se statistično šteje za del uradne razvojne pomoči in zajema naslednje glavne kategorije: tehnično pomoč na področju trgovinske politike in predpisov, infrastrukturo, povezano s trgovino, ter krepitev proizvodnih zmogljivosti.

⁴⁶ Zadnje leto, za katero so na voljo podatki.

⁴⁷ https://international-partnerships.ec.europa.eu/policies/global-gateway_sl.

⁴⁸ <https://gsphub.eu/>.